

Motion till riksdagen 2020/21:4013

av **Ida Gabrielsson m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2020/21:171 Angiven yrkesgrupp – åtgärder för en begriplig sjukförsäkring

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de föreslagna förändringarna bör träda i kraft snarast möjligt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som leder till en mer generös tillämpning av förslagen i propositionen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör slopa rehabiliteringskedjan och återkomma med förslag om en ny rehabiliteringsmodell utifrån steg-för-steg-modellen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om förändringar i sjukförsäkringen som gör det möjligt att bedöma den försäkrades arbetsförmåga utifrån hans eller hennes befintliga skick och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Genom proposition 2020/21:171 Angiven yrkesgrupp – åtgärder för en begriplig sjukförsäkring föreslår regeringen ändringar i socialförsäkringsbalken som syftar till att åstadkomma en ökad konkretisering i bedömningarna av arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete i sjukförsäkringen. Regeringen föreslår att bedömningen av arbetsförmågan efter dag 180 i rehabiliteringskedjan ska göras mot förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2022.

3 Sjukförsäkringen behöver lagas

Bristerna i såväl sjukförsäkringen som Försäkringskassans handläggning av densamma har länge varit allmänt kända. Andelen som utförsäkras vid dag 180 har fyrdubblats sedan 2015 och ökat från 29 till 40 procent mellan 2019 och 2020. Två offentliga utredningar som presenterades under våren 2020 har belyst bristerna ytterligare. Problemen har dessutom blivit ännu tydligare i ljuset av den pågående pandemin. Bristerna i sjukförsäkringen grundar sig i den s.k. rehabiliteringskedjan och de fasta tidsgränserna i den. Bedömningen av normalt förekommande arbete som görs efter 180 dagars sjukskrivning har stått i fokus för debatten. Exempelen är många på hur Försäkringskassan hänvisar sjuka människor till arbeten som inte finns i verkligheten. Det är därför välkommet och nödvändigt att regeringen går fram med förslaget i propositionen, något Vänsterpartiet länge har krävt. Vi menar också att regeringen bör lägga fram samtliga förslag från utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum (S 2018:05).

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 september 2022. Det handlar alltså om förslag som presenterades i ett betänkande i januari 2020. Under tiden ska sjukskrivna bedömas mot en lagstiftning som har omfattande brister. Anledningen är att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska ta fram ett kunskapsmaterial som ska fungera som underlag för bedömningarna, vilket försvåras av regeringens nedskärningar av Arbetsförmedlingen. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till denna hantering och menar att det är orimligt att sjukskrivna människor ska drabbas av regeringens hantering av Arbetsförmedlingen. De föreslagna förändringarna bör träda i kraft snarast möjligt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

De förslag som regeringen går fram med i propositionen kommer att leda till förbättringar av sjukförsäkringens funktion. Regeringen konstaterar dock själv i propositionen att förändringarna inte innebär ”någon mer generös tillämpning utan att bedömningarna och besluten ska göras mer transparenta och begripliga”. Utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum (S 2018:05) tre betänkanden visar också att bristerna i sjukförsäkringen är mycket omfattande och att utredningens direktiv begränsade möjligheterna att presentera förslag som adresserar dessa brister på djupet. Betänkandena är också mer detaljerade och ger bättre vägledning kring hur de förslag som presenteras i dem ska tolkas. Vänsterpartiet anser därför att regeringen bör förtydliga att förändringarna innebär en mer generös tillämpning av sjukförsäkringen, i likhet med vad som framgår av utredningens betänkande SOU 2020:6, som denna lagändring baseras på. Regeringen bör återkomma med förslag som leder till en mer generös tillämpning av sjukförsäkringen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I motionen En ny sjukförsäkring (2020/21:1306) presenterar Vänsterpartiet en lång rad förslag på hur sjukförsäkringen skulle kunna förbättras. De i sammanhanget mest relevanta utvecklar vi här.

3.1 Slopa rehabiliteringskedjan

Systemet med den s.k. rehabiliteringskedjan infördes 2008. Det innebär fasta tidsgränser vid prövning av rätten till sjukpenning. Efter 90 dagar ska Försäkringskassan beakta om den sjukskrivne kan försörja sig efter omplacering till något annat arbete hos arbetsgivaren. Efter 180 dagar ska Försäkringskassan även beakta om personen kan försörja sig själv genom förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller något annat lämpligt arbete som är tillgängligt. Alla sjukperioder med

mindre än 90 dagars mellanrum ska räknas samman, vilket innebär att det kan räknas som dag 180 trots att sjukdomsfallet är nytt.

De fasta tidsgränserna i rehabiliteringskedjan har resulterat i att Försäkringskassan förlägger sina kontakter med den försäkrade utifrån dessa tidsgränser. Konsekvensen av detta är att handläggningen blir mindre närvarande och att handläggarna får en sämre helhetsbild av den försäkrades situation. I vissa fall kan också insatser försenas för att de planeras utifrån rehabiliteringskedjan och anpassas till en viss tidsgräns, trots att det funnits underlag för att genomföra insatsen långt tidigare.

Att utsättas för återkommande prövningar av arbetsförmågan, med hotet om att utförsäkras hängande över sig, kan påverka hälsan och tillfrisknandet negativt, särskilt för personer med vissa sjukdomstillstånd. För den gruppen vore det värdefullt med en möjlighet att beviljas sjukpenning för längre perioder utan återkommande prövning av arbetsförmåga. Med en mer transparent och förutsägbar process där tidsgränserna blir mindre styrande och Försäkringskassans handläggare kan vara mer närvarande ökar också förtroendet för myndighetens arbete och acceptansen för de beslut som fattas.

Vänsterpartiet anser att det nuvarande systemet med en rehabiliteringskedja bör slopas och i stället ersättas av en individanpassad modell som möjliggör för Försäkringskassans handläggare att vara närvarande under hela processen. Den steg-för-steg-modell som gällde innan den dåvarande borgerliga regeringen införde rehabiliteringskedjan 2008 fungerade på många sätt väl. Modellen består av sju steg som på flera sätt liknar den nuvarande rehabiliteringskedjan, med den avgörande skillnaden att modellen inte innehåller några tidsgränser. Det är i stället handläggaren, i samråd med den sjukskrivne och oftast vårdgivaren, som avgör när det är dags att pröva nästa steg. På så vis möjliggörs en mer individanpassad handläggning med bättre avvägda insatser. Både handläggaren och den sjukskrivne får större ägandeskap och det finns utökade möjligheter för andra aktörer – vårdgivare såväl som fackliga representanter – att medverka i processen. Modellen möjliggör också att tidigt planera hur och när de olika stegen ska tas i ett tidigt skede av sjukskrivningen. På så vis ökar förutsägbarheten. Det sjunde steget i modellen innebär en prövning av ifall den sjukskrivnes sjukpenning borde bytas mot sjuk- eller aktivitetsersättning. Därigenom skapas en tydligare koppling till systemet med sjuk- och aktivitetsersättning.

Vänsterpartiet menar att en återgång till den steg-för-steg-modell som gällde innan införandet av rehabiliteringskedjan vore en bra utveckling för sjukskrivningsprocessen. Inför en sådan återgång bör modellen utredas och analyseras utifrån dagens förutsättningar. Regeringen bör slopa rehabiliteringskedjan och återkomma med förslag om en ny rehabiliteringsmodell utifrån steg-för-steg-modellen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 En trygg och individanpassad sjukförsäkring

I dag utgår Försäkringskassan från en medicinsk bedömningskala vid beslut om sjuk-skrivning, vilket gör att vissa aspekter missas eller glöms bort. En sjukförsäkring som ger trygghet måste anpassas utifrån individen. Det går inte att bedöma alla människor utifrån en och samma mall. Vänsterpartiet vill därför individanpassa sjukförsäkringen och bredda bedömningsgrunderna för rätten till sjukpenning och sjukersättning.

Vänsterpartiet vill att fler bedömningsgrunder ska vägas in vid beslut om sjukpenning och sjukersättning. Sedan förändringarna i sjukförsäkringen 2008 får Försäkringskassan inte längre ta individuell hänsyn till faktorer såsom ålder, kön och tidigare

arbetslivserfarenhet vid bedömning av arbetsförmågan, detta trots att sådana faktorer kan göra att samma sjukdom får helt olika konsekvenser för olika människors möjligheter att försörja sig genom arbete.

En grundläggande princip inom det försäkringsrättsliga området är att den försäkrade är försäkrad i befintligt skick – en princip som slagits fast i flera tidigare utredningar (bl.a. SOU 2009:89 och SOU 1995:49). Detta innebär att det är försäkringsfallets betydelse för den försäkrade som ska bedömas. En försäkrad som saknar möjligheterna att tillgodogöra sig högre utbildning och som skadar sin kropp påverkas av naturliga skäl mer än en försäkrad som kan ställa om genom att genomgå ytterligare utbildning. Sjukförsäkringen saknar, med nuvarande konstruktion, en spärr mot att försäkrade hänvisas till yrkesgrupper där avsaknaden av arbetsförmåga beror på den försäkrades befintliga skick. Vänsterpartiet anser att denna fråga bör regleras inom sjukförsäkringen snarare än arbetsmarknaden då det är arbetsförmågan till följd av sjukdom som är försäkrad och att sjukförsäkringen inte ska ställa krav på omställning när sådan inte är möjlig. Med nuvarande ordning hamnar sjuka människor mellan sjukförsäkringen och arbetsmarknaden, vilket innebär att det i många fall blir kommunernas uppgift att genom försörjningsstöd försöka hjälpa dessa personer.

Analyser av den bestämmelse som gällde mellan 1997 och 2008 och som innebar att Försäkringskassan kunde ta hänsyn till andra faktorer – exempelvis i utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum (S 2018:05) – visar att den användes restriktivt för personer under 60 år. Vid en reform av sjukförsäkringen bör dessa analyser vägas in så att det ursprungliga syftet med bestämmelsen uppfylls. Regeringen bör återkomma med förslag om förändringar i sjukförsäkringen som gör det möjligt att bedöma arbetsförmågan hos den försäkrade utifrån dennes befintliga skick. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet menar vidare att ersättning bör kunna ges i fler steg än dagens fyra. I dag kan ersättning ges för en nedsättning av arbetsförmåga på fyra nivåer: 25, 50, 75 eller 100 procent. Det är ett stelbent system som inte tar hänsyn till verkligheten. Till exempel innebär det att den som arbetar 25 procent och känner att hen vill pröva att arbeta mer måste gå upp till minst 50 procent. Det kan vara ett för stort steg att klara utan att hälsan försämras, eller för stort för att alls ens våga ta. Arbetsförmågan kan också variera från vecka till vecka eller dag till dag under återgången från en sjukskrivning. Genom fler nivåer med mindre avstånd individanpassas sjukförsäkringen och det blir lättare och mindre riskabelt att pröva att börja arbeta igen. Möjligheten till en mer flexibel ersättningsmodell som tar hänsyn till den över tid varierande arbetsförmågan bör undersökas. Regeringen bör återkomma med förslag på förändrade regler i sjukförsäkringen som möjliggör större flexibilitet gällande sjukskrivningens omfattning.

Ida Gabrielsson (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Daniel Riazat (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Maj Karlsson (V)

Karin Rågsjö (V)